

LAURA PURO & HANNA LUNDELL-REINILÄ

Lahjakkaat, sitkeät, kyvykkäät: Suomalaisten naisten koulutuksen ja Konkordia-liiton historia. Helsinki: Siltala 2020. 250 s.

Kyseessä on jo runsaat sata vuotta suomalaisten naisten koulutusta tukeneen Suomalaisen Konkordia-liiton historia. Onneksi vuonna 2020 julkistettu, Laura Puron ja Hanna Lundell-Reinilän kirjoittama teos ei kuitenkaan tyydy olemaan kyseisen lahjoitusvarojen keräyksen ja jakamisen liiton kaavamainen järjestöhistoria. Sellainen olisi kiinnostanut lähinnä toiminnan aktiiveja.

Totta kai itse Konkordia-liittokin saa kirjassa sijansa. Liiton vaiheet ja toimintatavat on tuotu esiin kirjan loppupuolella noin kahdellakymmenellä sivulla. Tämän lisäksi kuva-aineistona on entisten stipendin saajien kiitoskirjeitä, jotka elävöittävät tarinaa. Liiton antamien stipendien merkitystä ei paisutella: kyse on ollut pienehköistä tuesta suhteellisen harvoille naisille. Monessa tapauksessa tuen merkitys on kuitenkin ollut ilmeisen tärkeä: opinnot saatiin päätökseen, kun vuokran maksu onnistui, ei tarvinnut keskeyttää opintoja, oli mahdollista käydä välttämättömät lisäkurssit, päästä joskus koulutukseen ulkomaillekin. Kirjeet todistavat, että se pyyteetön toiminta, jota liiton nimissä on tehty, on ollut arvokasta.

Oli kuitenkin hyvä ratkaisu tuottaa satavuotisjuhlan kunniaksi järjestöhistoriikkaa laajalaisempi ja kunnianhimoisempi teos. *Lahjakkaat, sitkeät, kyvykkäät* seuraa suomalaisten naisten koulutuksen kehitystä hyvän ja ajantasaisen tutkimuksen kautta lähes 150 vuoden ajan. Noottittamattomanakin teosta voi pitää pätevänä tietokirjana, jopa yliopiston kurssikirjaksi sopivana. Erityisen tärkeänä metodisena seikkana pidän sitä, että etenkin uusimpien tutkimustulosten kohdalla tutkija mainitaan leipätekstissä. Käytetty kirjallisuus löytyy hyvin hakemistosta. Myös liiton arkistoa on hyödynnetty hyvin – ensimmäisten

20 vuoden osalta se tosin tuhoutui talvisodan pommituksissa.

Kirja tempaa mukaansa: tyyli on sujuvaa, teksti etenee vaivattomasti. Teos antaa suomalaisten naisten kouluttautumisesta ongelmiseen ja edistysaskelineen monipuolisen ja realistisen kokonaiskuvan. Mukana ovat tärkeimmät kehityslinjat sekä naisten saamasta ammattiin johtavasta koulutuksesta että niin sanotusta korkeammasta koulutuksesta aina yliopistokoulutukseen saakka. Monipuolinen kuvitus antaa hyvää ajankuvaa.

Tärkeä piirre on myös se, että kirjassa pohditaan naisten työllistymiskehitystä ja analysoidaan kulloistenkin työmarkkina-asetelmien vaikutusta naisten opintoihin. Naisten kouluttautumishaluun on esimerkiksi, alasta riippumatta, ollut tapana liittää ”kutsumuksen” leima. Sivistystä ja koulutusta ei siis naisten osalta nähty ihmisoikeutena. Ja vaikka mahdollisuudet sitten lisääntyivät, samat opinnot ja tutkinnot eivät aina suinkaan johtaneet sukupuolten samanpalkkaisuuteen tai edes työllistymiseen. Sairaanhoidtajia ja kättilöitä kyllä ymmärrettiin jo varhain tarvittavan. Varsinaisiin virkoihin naisia sen sijaan otettiin pitkään vain alimmille portaille: koulu ja postilaitos avasivat virkatien varmimmin. Kuitenkin esimerkiksi oikeuslaitos oli pitkään vanhakantainen.

Kirja seuraa monipuolisesti naisten koulutusmahdollisuuksien kehittymistä ja siihen vaikuttaneita aatteellisia ja yhteiskunnallisia tekijöitä. Näiltä osin panin merkille, miten vähäeleisesti teos toteaa sen nihkeyden, jolla luterilainen papisto arkkipiispan johdolla suhtautui naisten akateemisiin opintoihin. Muutoinkaan ei syyllisiä etsitä, vaan asioita pohditaan. Koulutusmahdollisuuksien kehityksen ohella teoksessa analysoidaan naisten omaa koulutushalukkuutta ja urasuuntautumista sekä niihin vaikuttaneita tekijöitä.

Kirjaa lukiessa silmien edessä vilistivät kuvat oman sukuni naisista. Miksi merimiehen tytär Oulusta halusi ja jopa pääsi 1800-luvun lopulla

opiskelemaan opettajaksi? Entä miksi 1930-luvulla korkeasti koulutetut naiset jäivät kotiin? Teos kuvaa sitä, miten ajan henki ja työmarkkinatilanteet ovat heijastuneet myös naisten omiin valintoihin. Esimerkiksi 1930-luvulla kotitaloustyö haluttiin nostaa kunniaan. Suomalaisen kotitalousaatteen voimahahmona oli tuolloin kirjailija, Konkordia-liiton jäsen Laura Harmaja, jonka mielestä perheenemännyyttä tuli pitää samanarvoisena ammattina kuin ulkopuolista palkkatyötä. Sain tästä uuden näkökulman ymmärtää ylioppilaspohjalta opettajaksi valmistuneen äitini ratkaisua ryhtyä kotiäidiksi.

Hauska yksityiskohta on myös niin sanotun ylioppilastulvan vastustamisliike, jossa Akateeminen Karjala-Seura kunnostautui. Erityisesti vastustettiin naisylioppilaiden tulvaa yliopistoon. Tässä yhteydessä mieleeni nousi kuva lähes 100-vuotiaaksi eläneestä tädistäni, joka AKS:ssa toimineiden miespuolisten toveriensa painostuksesta lopetti 1930-luvun alussa teologian opinnot ja kouluttautui lastentarhanopettajaksi.

Kaunistelematta kirja tuo esiin monia ongelmia ja epätasa-arvon ilmauksia viimeisten 150 vuoden ajalta, vieläpä ihan lähimenneisyydestä. Naisten uravalinnan mahdollisuuksia hankaloitettiin jopa valtion oppikouluissa. Vielä omana kouluajanani 1960-luvulla kotitalousopetusta oli keskikoulussa vain tytöille. Pojat saivat sinä aikana tehdä fysiikan ja kemian harjoitustöitä. Ei ihme, että tytöt lukiossa valitsivat valtaosin kielilinjan; olihan jo ehditty varmistaa se, että he ymmärsivät matemaattisten aineiden olevan lähinnä poikien heiniä. Ohjailevaa epätasa-arvoista koulutuspolitiikkaa harjoitettiin teoksen mukaan varsin yleisesti ennen peruskoulua. Naisten uramahdollisuuksien käännteistä tuodaan lyhyesti esiin myös naisille vihoviimeisimpänä avautunut työura, papin virka. Noloitahan tämä tosiasia teologista tuntuu, kun asian taas kerran saa lukea painettuna.

Kokonaisuudessaan teos nostattaa kuitenkin tyytyväisyyden ja ylpeydenkin tunteita. Naisten koulutustaso Suomessa on huikaa, ja osuus väitelleistä tohtoreistakin on nykyisin jo yli puolet. Kirjan keskeisenä asiana on naisten kannustamisen ja kouluttamisen merkitys sekä naisten oikeus

saada työelämässä tasapuolista kohtelua. Näiden asioiden hyväksi on Suomalainen Konkordia-liitto tehnyt arvokasta työtä jo yli sadan vuoden ajan. Opinnoissa raha on ollut usein kynnyskysymys, ja tähän ovat liiton stipendit auttaneet. Rahan ohella kirjassa korostuu myös henkisen kannustuksen ja tuen merkitys. Apurahan saaminen on säilyneiden kirjeiden perusteella koettu luottamuksen ja tuen osoituksena. Olen vakuuttunut siitä, että pitämällä naisten opintoja tärkeänä ja tuomalla tätä esiin julkisesti Konkordia-liitto on saanut aikaan jopa enemmän kuin mitä jaetut summat kertovat.

Aila Lauha

Kirkkohistorian professori (emerita)
Helsingin yliopisto

CHRISTIAN BRAW

Und wir sahen seine Herrlichkeit.
Ausgewählte Aufsätze und Ansprachen.
Selected essays. Valitut esseet. Lund: Arcus
Förlag. 2020. 457 s.

Dosentti Christian Braw on ruotsalainen teologi, kirjailija, luterilainen pappi ja ajattelija, jonka monipuolinen kirjallinen tuotanto ulottuu kaunokirjallisuudesta tiukkaan tieteelliseen tutkimukseen. Hän on aidosti kansainvälinen teologi, joka on luennoinut myös Virossa ja Tanskassa. Braw on myös Åbo Akademin systemaattisen teologian dosentti. Hän kuuluu Bo Giertzin ja Gunnar Rosendahlin ohella niihin Ruotsin ”pappilateologeihin”, jotka ovat tulleet laajasti tunnetuiksi. Braw on kuitenkin samalla vahva tutkija, jonka väitöskirja käsitteli Johann Arndtin (1555–1621) suhdetta mystiikkaan.

Teos *Und wir sahen seine Herrlichkeit* on antologia, joka sisältää Braw’n laajasta kirjallisesta tuotannosta valitut 20 artikkelia ja kirjoitusta. Niistä valtaosa (14) on saksaksi, kolme englanniksi ja kolme suomeksi. Professori Randar Tasmuth Tallinnasta on kirjoittanut teokseen saatesanat.